

2010. gada 28. maijā

Ārvalstu investoru padomes Latvijā
pozīcijas ziņojums par uzņēmējdarbības veicināšanu Latvijā;
iniciatīva „Jobs & Society”

1. Kopsavilkums

Ekonomikas lejupslīde Latvijā ir izraisījusi īpaši augstu bezdarba līmeni. Lielie uzņēmumi patlaban nevar radīt jaunas darbavietas, un daudzi cilvēki atstāj valsti, dodoties darba meklējumos uz ārvalstīm. Mēs uzskatām, ka vienai no valdības galvenajām prioritātēm jābūt darbaspēka emigrācijas novēršanai un jaunu darbavietu izveidei. Tādēļ ĀIPL biedri atsevišķi un ĀIPL kā organizācija atbalsta koncepciju „Jobs & Society” un aicina valdību to ieviest Latvijā.

2. Rekomendācijas / Ierosinājumi

Lai mazinātu bezdarba nelabvēlīgās sekas, ir jāveicina darbavietu izveide.

- (i) Jauniešu un ilgstoši nenodarbinātu personu pirmo iesaistīšanu darba tirgū varētu veicināt pārdomāti un īslaicīgi nodokļu atskaitījumi.
- (ii) Ir jāveicina un jāatbalsta koncepcijas „Jobs & Society” ieviešana Latvijā, tādējādi stimulējot jaunu uzņēmumu dibināšanu un veicinot uzņēmējdarbību.

Vairāki ĀIPL biedri atsevišķi, piemēram, *Swedbank*, *SEB*, *Nordea*, Rīgas Ekonomikas augstskola, un arī ĀIPL kā organizācija atbalsta un mudina valdību, kā arī vietējās pašvaldības atbalstīt koncepcijas „Jobs & Society” ieviešanu Latvijā atbilstīgi modelim, kas 25 gadus ir veiksmīgi izmantots Zviedrijā.

3. Pamatojums

Pēdējo mēnešu laikā darba tirgū ir konstatēta zināma stabilizēšanās, taču, kā liecina vēsturiskā pieredze, turpmākajos gados saglabāsies augsts bezdarba līmenis. Zemais nodarbinātības līmenis, darba algas pieauguma trūkums un pastāvīgā fiskālā konsolidācija nerada lielu cerību, ka atjaunosies patērētāju pirk spēja, kas vajadzīga, lai nodrošinātu ilgtspējīgu ekonomikas atveseļošanu.

Mēs uzskatām, ka darbavietu izveidošana notiek lēni un tas tā arī turpināsies, jo eksportējošās nozares nespēj uzņemt lielu daļu no pašreizējiem bezdarbniekiem. Latvijā ir aptuveni 230 000 darba meklētāju, tas ir gandrīz tikpat daudz kā eksportējošo nozaru pašreizējo darbinieku skaits. Ja 2011. gadā sāks atjaunoties privātais patēriņš un investīcijas, izdosies izveidot zināmu skaitu darbavietu, taču ir skaidrs, ka daļa no pašreizējā bezdarba līmeņa saglabāsies ilgi, jo iekšzemes pieprasījuma nozarēm nevajadzēs tik daudz darbinieku kā uzplaukuma gados. Šāda situācija veicina cilvēku emigrāciju, kas ilgtermiņā izraisa strukturālas problēmas, jo samazinās darbaspēka kvantitāte un kvalitāte.

Lai mazinātu ilgtermiņa bezdarba nelabvēlīgās sekas, ir jāveicina darbavietu radīšana. Viens no veidiem, kā to izdarīt, ir nodokļu politikas mainīšana. Piemēram, pārdomāti un īslaicīgi nodokļu

atskaitījumi varētu veicināt jauniešu un ilgstoši nenodarbinātu personu pirmo iesaistīšanu darba tirgū.

Vēl viens veids, kā daļēji risināt problēmu, ir koncepcijas „Jobs & Society” īstenošana Latvijā atbilstīgi modelim, kas 25 gadus ir veiksmīgi izmantots Zviedrijā.

Šīs organizācijas devumu var skatīt gan īstermiņa, gan ilgtermiņa aspektā. Pirmkārt, īstermiņa rezultāts ir jaunu darbavietu izveidošana, kā arī cilvēku mudināšana un iedvesmošana savu uzņēmumu veidošanai. Otrkārt, organizācijas mērķis ir vispārēji veicināt uzņēmējdarbības kultūru Latvijā, pārveidojot uzņēmējdarbības sabiedrību par mūsdienīgu, caurredzamu un kompetentu vidi uzņēmumiem un investoriem. Tas ir visaptverošs un sarežģīts ilgtermiņa uzdevums.

Koncepcijas „Jobs & Society” pirmsākumi meklējami Anglijā, kur 20. gadsimta 70. gadu beigās izveidoja tā sauktās „uzņēmumu aģentūras”, lai risinātu bezdarba problēmu, ko izraisīja tehniskais progress lielajā stikla rūpnīcā *Pilkingston* Senthelēnā. Šo veiksmīgo pieredzi 1985. gadā pārņēma Zviedrija, kad ekonomikas lejupslīdes dēļ uzņēmums *Volvo* – tolaik galvenais vietējās kopienas darba devējs – slēdza rūpnīcu Ronnebī pilsētā. Galvenais jautājums 20. gadsimta 80. gadu sākumā bija: „Kā atdzīvīnāt Eiropas uzņēmējdarbības sabiedrību, stimulējot uzņēmējus un jaunus uzņēmumus?” Kā atbildi uz šo jautājumu strādājoši uzņēmumi un bankas sāka sniegt konsultācijas cilvēkiem, kuri vietējā pašvaldībā vēlējās izveidot savus uzņēmumus. Šī ir bijusi ārkārtīgi veiksmīga metode jaunu uzņēmumu attīstības atbalstīšanai.

Iniciatīvas „Jobs & Society” būtība ir sniegt profesionālas un noderīgas konsultācijas cilvēkiem, kas apņēmušies dibināt savus uzņēmumus. Konsultanti ir aktīvi vietējie uzņēmēji, kuri vēlas atbalstīt citus cilvēkus uzņēmējdarbības sākuma posmā. Šīs organizācijas koncepta pamatā ir pārlicība, ka uzsākt uzņēmējdarbību ir vienkāršāk un efektīvāk, ja topošais uzņēmējs jau pašā sākumā saņem nozares profesionāļu padomus un atbalstu. Organizāciju dibina sociāli atbildīgi partneri — dažādi uzņēmumi, organizācijas un pašvaldības —, tādējādi radot iespēju piedāvāt konsultācijas bez maksas.

Zviedrijas organizācija „Jobs & Society” ir pierādījusi, ka šis modelis ir efektīvs un spēcīgs instruments, kas veicina ekonomikas attīstību — tas ir rentabls un vērsts uz rezultātu. Turklāt tā pamatu nemainīgi veido konkrētas pamatvērtības, piemēram, godīga uzņēmējdarbība, neiecietība pret korupciju, koncentrēšanās uz nopietnu un spēcīgu uzņēmējdarbību. Šodien šo koncepciju var uzskatīt par vienu no veiksmīgākajām korporatīvās sociālās atbildības (KSA) iniciatīvām Eiropā. Veicinot KSA aktivitātes Latvijā, „Jobs & Society” var arī palīdzēt sasniegt vairākus kopējus mērķus, piemēram, nostiprināt uzņēmējdarbības ilgtspējību un ilgtermiņa rentabilitāti. Cita starpā tas arī nozīmē lielu un mazo uzņēmumu līdzaspastāvēšanu, uzņēmumu lielu dažādību, kā arī ieguldījumu sabiedrības plašāka mēroga attīstībā.

Lai garantētu augstu kvalitāti, konsultantus apmāca un sertificē. Lai izveidotu labi strukturētu darba metodi, visi konsultanti izmanto īpaši izstrādātus instrumentus un materiālus. Turklāt rūpīgas uzņēmējdarbības plāna izstrādes rezultātā uzņēmējam, piesakoties uzņēmējdarbības aizdevumam, ir labāk sagatavota bankām paredzētā dokumentācija. Visbeidzot, vietējie konsultanti var arī piedāvāt vērtīgus dažādu kontaktpersonu tīklus, kam uzņēmējdarbības sākumposmā bieži ir ļoti liela nozīme.

Jāuzsver arī tas, ka Zviedrijas „Jobs & Society” jau ir paudusi gatavību pilnībā atbalstīt Latvijas organizāciju ar visdažādākajiem materiāliem un dalīties savā vērtīgajā darba pieredzē. Tas rada labvēlīgus priekšnosacījumus veiksmīgai koncepcijas ieviešanai Latvijā.

Noslēgumā mēs vēlamies minēt pāris faktu, kas raksturo „Jobs & Society” aktivitātes Zviedrijā:

– iniciatīva „Jobs & Society” (zīmols *Nyföretagarcentrum*) 2009. gada laikā piedalījās

aptuveni 12 000 uzņēmumu (20 % no visiem Zviedrijā dibinātajiem uzņēmumiem) izveidē; šo darbu veic 90 „uzņēmumu aģentūras”, kas ir izvietotas visā Zviedrijā un rada aptuveni 15 000–20 000 darbavietu;

- ir pierādīts, ka koncepcija uzlabo uzņēmējdarbības uzsākšanas kvalitāti, nodrošina lielāku ilgtspējību, vairāk darbavietu un sagatavo banku klientus labāk nekā tad, ja uzņēmējs sāktu darbu bez šāda atbalsta;
- 80 % uzņēmumu, kas dibināti ar „Jobs & Society” palīdzību, pēc trīs gadiem joprojām darbojas;
- pēc trīs gadiem ir bankrotējis mazāk nekā 1 % „Jobs & Society” uzņēmumu (salīdzinājumam — bankrotē vidēji 4–5 % no visiem uzņēmumiem);
- „Jobs & Society” izmanto visefektīvāko jaunu uzņēmumu izveides un tādējādi arī jaunu darba vietu radīšanas metodi Zviedrijā; vienam jaundibinātam uzņēmumam sniegtā atbalsta vidējās izmaksas nepārsniedz € 700;
- jaunie „Jobs & Society” uzņēmumi katru gadu rada valstij papildu ienākumus € 300 000 000 apmērā.